

Ramy Kwalifikacji w Polsce **stan przygotowań, harmonogram wdrażania**

Dzień Boloński, Warszawa,
24 listopada 2009 r.

Ewa Chmielecka, Ekspert Boloński
Przewodnicząca Grupy Roboczej KRK

Proces Boloński a ramy kwalifikacji

Cele strategiczne PB:

- stworzenie EOSW
- podniesienie międzynarodowej konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego

Cele dydaktyczne:

- przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, także europejskim,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka wiedzy)
- rozwój osobowy kształconych

Narzędzia:

- studia 2 i 3 stopniowe
- ECTS
- Suplement do dyplomu
- Akredytacja europejska
- **Bolońska i krajowe ramy kwalifikacji** (overarching framework")
- inne

Proces Boloński – realizatorzy

Równowaga pomiędzy trzema czynnikami sprawczymi

- administracją
- środowiskiem akademickim
- rynkiem

konieczna dla realizacji celów bolońskich

(także dla opracowania i wdrożenia ram kwalifikacji)

Ramy kwalifikacji – dlaczego?

Różnorodność programów kształcenia

a

porównywalność dyplomów (innych świadectw)
oraz przenoszenie i kumulacja dokonań.

Jak rozwiązać ten problem?

Odpowiedź: za pomocą ram kwalifikacji.

Ramy Kwalifikacji – historia powszechna

- Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego
  - Komunikaty z Bergen, Londynu i Leuven
    - 3 główne cykle + deskryptory dublińskie oraz poparcie dla ram
  - Opóźnienie w stosunku do EQF for LLL, nowe inicjatywy BFUG
- Ramy Europejskie dla LLL
  - Rekomendacja PE z 23 kwietnia 2008
  - 8 poziomów edukacji (5?, 6,7,8 – szkolnictwo wyższe)
  - Deskryptory dla wiedzy, umiejętności i innych kompetencji (postaw?)
  - Ramy czasowe realizacji
    - 2010 – odniesienia ram krajowych do europejskich
    - 2012 – w dyplomach (wszelkich świadectwach) numer poziomu EQF i NQF
- Wielkie projekty towarzyszące:
  - „New skills for new jobs”
  - EQAR, EQARF

Ramy Kwalifikacji

– historia polska – cała edukacja

- 2008 – Zespół Ekspertów MEN (4.3.1. POKL)
- Wcześniej prace:
  - MPiPS - standardy kwalifikacji zawodowych,
  - MEN - nowa podstawa programowa dla edukacji ogólnej, podstawy dla edukacji zawodowej
- Zaawansowanie:
  - Model PRK gotowy do końca 2009 roku
  - Problem równoległości prac koncepcyjnych i decyzji
  - Krajowy Punkt Koordynacyjny i inne inicjatywy resortowe
  - Zobowiązania międzynarodowe - szczególny wpływ prezydencji RP w 2011

Ramy Kwalifikacji

– historia polska – szkolnictwo wyższe

- 2006 – Grupa Robocza MNISzW i jej rezultaty – patrz „Założenia KRK dla polskiego szkolnictwa wyższego” – luty 2009
- Standardy dla studiów doktoranckich (2008)
- Reforma: p.6.9. (marzec 2009) i kontynuacje
- Prace niektórych uczelni nad nowymi sylabusami
- Nowe standardy akredytacji – deklaracje PKA i innych ciał akredytujących

Reforma: p.6.2 i 6.9. (marzec 2009)

6. Poprawa jakości kształcenia ...

6.2 Większe ukierunkowanie oceny jakości kształcenia na sprawdzanie, *czy proces kształcenia gwarantuje osiągnięcie założonych efektów oraz ocenę stopnia ich realizacji....*

6.9 Uczelnie ... będą mogły samodzielnie określać kierunki prowadzonych studiów. Programy będą wyłączone z obowiązkowego standardu kształcenia określonego rozporządzeniem Ministra. Warunkiem będzie *zdefiniowanie efektów kształcenia* zgodnie z ogólnymi zasadami wynikającymi z Krajowych Ram Kwalifikacji.

Przypomnienie:

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta: „... Student uzyskuje punkty ECTS przypisane danemu przedmiotowi, jeśli spełni ... oraz osiągnie *założone efekty kształcenia.*”

Oczekiwania względem Ram Kwalifikacji dla EOSW

- porównywalność efektów uczenia się (w wymiarze krajowym i międzynarodowym) – „mapowanie” dyplomów
- wszechstronna informacja dotycząca kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów
- informacja dotycząca możliwości kontynuacji kształcenia w LLL
- definiowanie standardów kształcenia poprzez porównywalne kompetencje absolwentów
- „otwarcie” systemu: uznawanie kompetencji zdobytych poza formalną edukacją.

Czym mają być?

- *opisem sytuacji zastanej ?*
- *narzędziem reform „quality oriented dynamic tool with vision” ?*

Odpowiedź polska: narzędziem reform.

Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego – podstawowe zmiany / charakter

- Opis poziomów studiów – w terminach deskryptorów generycznych i innych reguł kształcenia – określany centralnie
- Opis obszarów kształcenia – w terminach deskryptorów obszarowych i właściwych im reguł kształcenia – określany centralnie
- Opis programów (curriculum i sylabus) w terminach efektów kształcenia – w rękach uczelni
- Nakierowanie na potrzeby studenta i społeczne
- Sposób nabycia efektów a:
  - Kumulacja i przenoszenie efektów – ECTS i ECVET
  - Uznawanie kształcenia poza-formalnego

Porównywalność ram krajowych do europejskich :

- hasło „mutual trust”
- ale od kontrolą procedur referencji.

Podstawowe definicje

Kwalifikacja:

formalny wynik procesu oceny i walidacji przeprowadzonej przez właściwy organ potwierdzający, że osoba ucząca się uzyskała efekty uczenia się (kompetencje) zgodne z określonymi standardami (dyplom, świadectwo, certyfikat ..)

Efekty uczenia się:

określenie tego, co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu okresu uczenia się. Wyrażone są w kategoriach wiedzy, umiejętności i innych kompetencji. Zaleca się aby efekty uczenia się stanowiły podstawowy element budowy wszelkich programów nauczania.

Deskryptor:

Ogólne stwierdzenia określające zakładane efekty kształcenia na każdym stopniu kształcenia na poziomie wyższym

Europejskie (w tym bolońskie) ramy kwalifikacji:

wspólny system odniesienia (uniwersalny język przekładu), który wiąże krajowe ramy kwalifikacji

Krajowe ramy kwalifikacji:

narzędzie służące do opisu i klasyfikowania kwalifikacji ze względu na poziomy osiągnięć scharakteryzowane wedle przyjętych w danym kraju zestawów kryteriów mających jednak jasne odniesienia do ram europejskich.

Jak budować ramy kwalifikacji?

Stopnie kształcenia/kwalifikacje/dyplomy

- Trzy podstawowe stopnie/kwalifikacje/dyplomy
  - BA - w Polsce licencjat i inżynier
  - MA – w Polsce magister
  - Ph.D. – w Polsce: doktor czy absolwent studiów doktoranckich?
- Pomiedzy nimi (oraz przed i po) mogą być umieszczone poziomy pośrednie. Nie mają one charakterystyki w opisie bolońskim, każdy kraj może je zaprojektować wedle własnej tradycji i potrzeb, ale powinny mieć jasne odniesienie do trzech głównych cykli.
- Charakterystyka generyczna cykli: progresywność efektów uczenia się.
- ECTS i ECVET – kumulacja dokonań, profilowanie

Patrz „Założenia ....”

Jak budować ramy kwalifikacji?

Deskryptory dublińskie jako inspiracja dla Polski

Bazują na 5 aspektach kształcenia:

- wiedza i rozumienie
  - oraz ich wykorzystanie w praktyce
  - ocena i formułowanie sądów
  - umiejętności komunikacji
  - umiejętności uczenia się
- przygotowane dla trzech cykli kształcenia
  - opisują typowe osiągnięcia studentów uzyskujących dyplom
  - **nie mają charakteru standardu programowego/treściowego ale bazują na tzw. „generic competencies” absolwentów**
  - nie są specyficzne dla określonych przedmiotów ani dziedzin wiedzy
  - należy je interpretować w kontekście merytorycznym i językowym dziedziny/dyscypliny wiedzy/kształcenia – dowolnej; patrz programy Tuning, sieci tematyczne i inne projekty (oraz nasze dzisiejsze prezentacje i materiały!)

Przykład deskryptorów efektów kształcenia w Szkockiej Strukturze/Ramach Kwalifikacji dla „zastosowania wiedzy w praktyce”

POZIOM odpowiadający BA

- Stosuje wiedzę w znanym praktycznym kontekście,
- Używa niektórych podstawowych rutynowych praktyk... w sytuacjach o nierutynowych elementach ...
- Planuje użycie umiejętności w określonych sytuacjach, dostosowuje je w razie potrzeby

POZIOM odpowiadający MA

- Pracuje w wielu kontekstach... radzi sobie w sytuacjach nieprzewidywalnych
- Używa wybranych podstawowych technik i umiejętności .. związanych z przedmiotem a także niektórych technik i umiejętności na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Praktykuje rutynowe metody badawcze

POZIOM odpowiadający PhD

- Planuje i przeprowadza projekt badawczy
- Używa i udoskonala wiele technik ... na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- Wykazuje oryginalność i kreatywność w tworzeniu i stosowaniu nowej wiedzy

Przykład deskryptorów dublińskich dla kompetencji

„przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem” (postawy)

Cykl I (BA)

Absolwenci potrafią ... formułować sądy .... dotyczące istotnych kwestii społecznych lub etycznych.

Cykl II (MA)

Absolwenci potrafią formułować sądy ... na temat odpowiedzialności społecznej i etycznej związanej ze stosowaniem w praktyce ich wiedzy i sądów, rozumieją swą rolę społeczną...

Cykl III (D)

Absolwenci powinni być w stanie przyczyniać się do postępu społecznego i/lub kulturalnego w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Deskryptory generyczne a deskryptory obszarów i programów kształcenia,

- Tylko środowisko akademickie może nadać znaczenia użytym sformułowaniom ogólnym – odnieść je do obszaru kształcenia oraz programu studiów – niemożliwe są interpretacje „zewnątrzne”
- Problem mierzalności efektów uczenia się, zwłaszcza „postaw”
- Użyteczność współpracy i przykładów międzynarodowych w tym względzie

Nowe inicjatywy MNiSzW

- Silne wsparcie dla implementacji ram
- Wstępna faza konsultacji ze środowiskiem akademickim:
  - Projekt „obszarniczy” – przekład deskryptorów generycznych dla dużych obszarów kształcenia
- Zasadnicza faza konsultacji – od wiosny 2010
- Wdrożenie ?
  - Projekty pilotażowe?
  - Równość podmiotów?
  - Inne problemy

Przykład dziedzinowych efektów uczenia się

ABET Engineering Criteria 2000 (studia I stopnia)

Engineering programs must demonstrate that their graduates have :

1. an ability to apply knowledge of mathematics, science, and engineering
2. an ability to design and conduct experiments, as well as to analyze and interpret data
3. an ability to design a system, component, or process to meet desired needs
4. an ability to function on multi-disciplinary teams
5. an ability to identify, formulate, and solve engineering problems
6. an understanding of professional and ethical responsibility
7. an ability to communicate effectively
8. the broad education necessary to understand the impact of engineering solutions in a global and societal context
9. a recognition of the need for, and an ability to engage in life-long learning
10. a knowledge of contemporary issues
11. an ability to use the techniques, skills, and modern engineering tools necessary for engineering practice.

Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacji

Zasady odnoszenia ram krajowych do europejskich (jak budować wzajemne zaufanie?):

- Odpowiedzialność państwa za referencję
- jawność (platforma cyfrowa europejska i krajowe)
- ocena rzetelności informacji (recenzowanie, umiędzynarodowienie)
- porównywalność poziomów – krajowe raporty referencyjne
- zaplecze instytucjonalne
- zapewnianie jakości.

Co dalej?

- Europa: prace nad EFQ i NQF – bardzo intensywne
- W Polsce:
  - konieczne zmiany w prawie
  - rozwinięta faza konsultacji
  - budowa KPK
  - długa lista problemów do rozwiązania:
    - Minima kadrowe
    - Algorytmy finansowania
    - Budowa programów na podstawie deskryptorów efektów ...
    - Dyplomy „consecutive” ?
    - Akredytacja
    - **Bolesny problem 5-tego poziomu**
    - Inne

Co to oznacza dla uczelni?

- Swoboda tworzenia nazwy i programu kierunku studiów nie oznacza braku mechanizmów zapewniania jakości oraz nadzory państwa – wprost przeciwnie. Rozporządzenie o regułach kształcenia pozostaje w mocy – zmienia się tylko jego część dotycząca ramowych treści kształcenia.
- Potrzebne są:
  - Nowe zasady tworzenia programów
  - Nowa akredytacja
  - Nowy wewnętrzny system zapewniania jakości

Co to oznacza dla uczelni?

Nowe standardy akredytacji

Standardy i wskaźniki ENQA

- większy nacisk na badanie „wyjścia”
- (efektów uczenia się),
- a nie „wejścia” (zasobów, ...)
- „fit for purpose”

Opracowanie kryteriów:

- PKA we współdziałaniu z MNiSW, konferencjami rektorów i uczelniami
- Uchwała Nr 219/2008 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 10 kwietnia 2008 r.w sprawie kryteriów oceny systemu weryfikacji efektów kształcenia.

Co to oznacza dla uczelni? Systemy wewnętrzne zapewniania jakości gwarantujące

- Misję właściwą dla placówki edukacji wyższej
- Zaprojektowanie programu na bazie zamierzonych efektów uczenia się
- Prowadzenie procesu dydaktycznego stosownie do zamierzeń
- Pomiar efektów uzyskanych
- Wykazanie komisji akredytującej spójności założeń i realizacji oraz wiarygodności uzyskania założonych efektów – samoocena.

Scenariusz postępowania

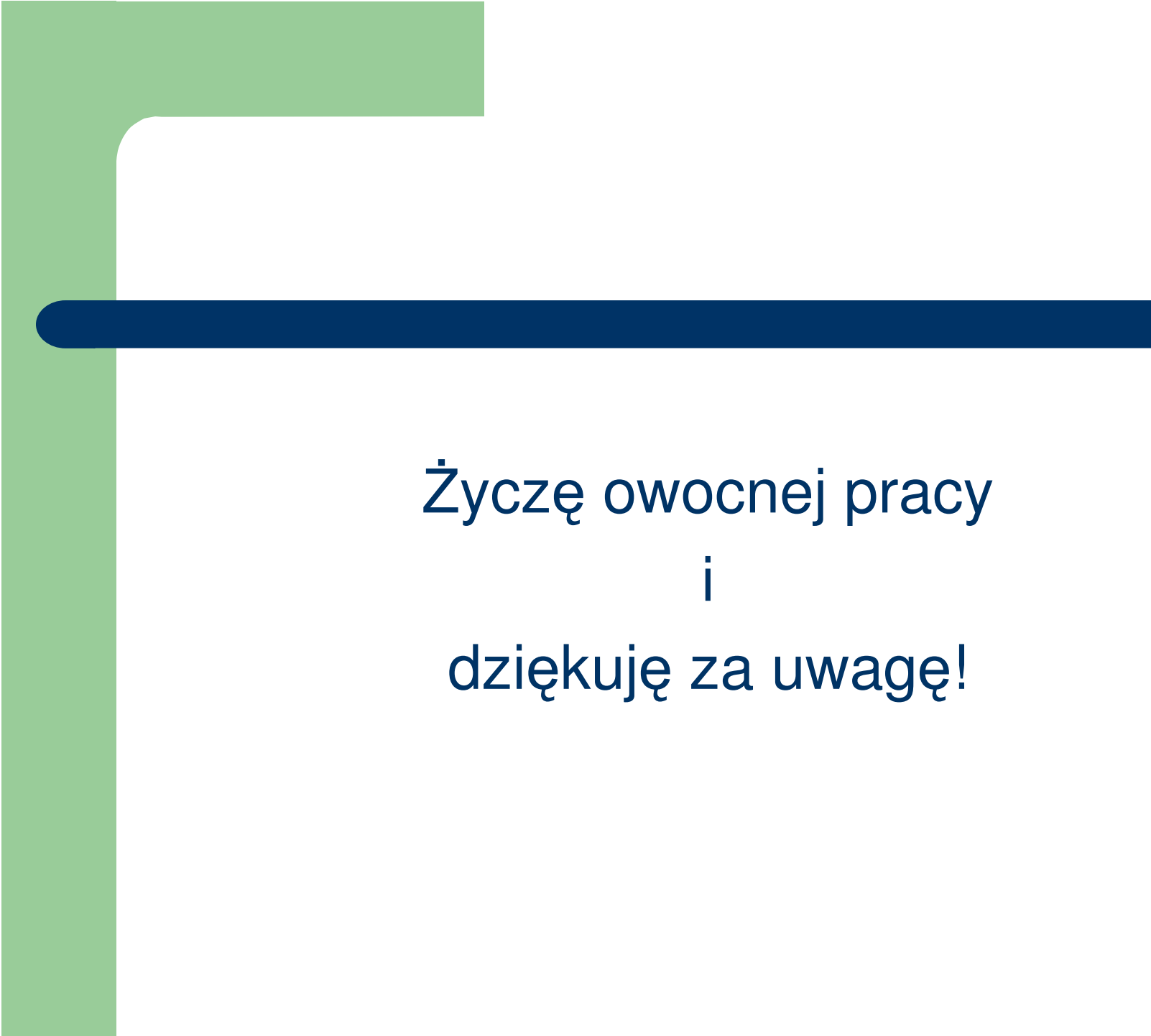
1. decyzja o rozpoczęciu prac
2. określenie celów KSK
3. organizacja przedsięwzięcia - identyfikacja interesariuszy, powołanie ciał
4. projektowanie
5. konsultacje
6. zatwierdzenie projektu, wydanie rozporządzenia
7. umocowanie administracyjne – podział zadań dotyczących wdrożenia
8. wdrożenie na poziomie instytucji /programu – zdefiniowanie przez uczelnie programów studiów
9. weryfikacja, uzupełnianie, poprawki – z udziałem procedur akredytacyjnych
10. samopotwierdzenie kompatybilności struktur krajowych ze strukturą bolońską – uwaga na proces referencji do EQF.
11. Platforma cyfrowa dla prezentacji

Terminarz prac

(do roku 2012?)

- Projekty „obszarnicze” gotowe do marca 2010 r.
- Wiosna 2010 – faza konsultacji ze środowiskiem akademickim rozpoczęta
- Konieczność włączenia ekspertów międzynarodowych oraz innych interesariuszy
- Zatwierdzenie - powołanie komitetu ds. ram / problem decyzji ponadresortowych
- Zmiany w prawie
- Rozwiązanie problemów z „listy problemów”
- Przygotowania w uczelniach do nadchodzącej zmiany
  - *„Jeśli chcesz, to możesz, jeśli nie chcesz, to nie musisz”*

Życzę owocnej pracy
i
dziękuję za uwagę!